

Ill. 9: St. Thomas og St. Jan (efter Larsen, 1940, s. 29)

3 Magens og samtidige danske grammatikker

I dette kapitel vil jeg sammenligne Magenses grammatiske beskrivelse af det nederlandske kreolsprog med tre samtidige beskrivelser af dansk for at se, om Magens følger den datidige tradition for grammatikbeskrivelse, hvor man generelt fulgte den latinske grammatik i beskrivelserne af nationalsprogene i stedet for uafhængigt af denne at beskrive sprogene ud fra deres egen opbygning. Desuden ønsker jeg at se, om Magens skulle have benyttet en af disse danske beskrivelser som absolut forbillede for sin grammatik.

Der var ikke som sådan nogen standardgrammatik for dansk i begyndelsen af 1700-tallet; og slet ingen skolegrammatikker¹. Først efter 1739 begyndte ifølge Skautrup (1944-70, bd. III, s. 6) egentlig undervisning i skoler i fagene: kristendom, læsning, skrivning og regning. Tidligere var undervisningen foretaget af degne fra latinskolerne² (Skautrup 1944-70, bd. II, s. 306). Fra 1656 skulle Luthers katekismus i de to nederste klasser benyttes på dansk; men i øvrigt — som Skautrup (ibid) skriver — lød kun latin.

De fleste sproglige arbejder op til denne periode omhandlede retskrivning eller, hvis de beskrev grammatikken, stort set kun den danske grammatik for udlændinge. Ud fra form og indhold har der været tale om såvel lærebøger som mere videnskabeligt orienterede beskrivelser. En undtagelse udgjordes dog af de i dette kapitel behandlede værker.

De første egentlige grammatikker for danskerne var Erik Pontopidans „Grammatica Danica” fra 1668, Henrich Gerners „Ortographia Dania” fra 1678-9 og Peder Syvs „Den Danske Sprog-Kunst” fra 1685. Derefter var der et spring op til midt i 1700-tallet, hvor der udkom fem

¹ Personlig kommunikation, Mette Kunøe, Institut for Nordisk Sprog og Kultur, Aarhus Universitet.

² I hvilke der ikke undervistes i dansk og i praksis heller ikke på dansk (Skautrup 1944-70, bd. II, s. 306).

værker af Jens Pedersen Høysgaard³, der efter forfatterens eget udsagn skulle give danskerne en god beskrivelse af deres sprog. Ifølge Skautrup (1944-70, bd. III, s. 91) er Høysgaards værker dog aldrig blevet brugt i skolerne, selvom de nok har ydet en vis indflydelse på senere grammatikere. I 1785 udkom Jacob Badens „Forelæsninger over det danske Sprog eller ressoneret dansk grammatik”, der er inspireret af Høysgaard (ibid.); men dette værk kan ikke have påvirket Magens på grund af sit udgivelsestidspunkt. Høysgaards værker adskiller sig i opbygning og fremstilling i øvrigt så væsentligt fra andre samtidige værker, inklusive Magenses, dels med et omfang på over 200 sider alene til grammatikken (fra 1747), dels med diskussion af ordklasseinddelingen og med alene at medtage bøjninger, der kan findes i sproget, at Magens tydeligvis ikke er blevet påvirket deraf.

Jeg vil derfor i dette kapitel koncentrere mig om værkerne af Pontoppidan, Gerner og Syv, som jeg alle har benyttet i Skautrups genoptryk (Skautrup 1944-70). Skulle Magens have beskæftiget sig med dansk grammatik på et højere niveau end læsning og skrivning i skolen, må han have haft kendskab til ét af de ovennævnte værker, der er væsentlige beskrivelser af dansk for danskere inden Badens værk fra 1785 (ibid. bd. III, s. 90-91).

3.1 Erik Pontoppidan (1668)

Pontoppidans grammatik, der er på over 500 sider, er forfattet på latin og består efter indledningen først af “Observationes Orthographicae”, så af “Observationes Etymologicae”, som er beskrivelsen af ordklasserne og deres bøjninger, og sidst af “Observationes Syntacticae”, der er den syntaktiske beskrivelse. Bogen afsluttes med en liste over de latinske grammatiske termers danske oversættelse⁴, hvoraf mange stadig benyttes i næsten uændret form i dag.

3.1.1 Ortografien

Denne del optager 95 sider, og heri gennemgås ikke blot, hvilke bogstaver, der benyttes i det danske alfabet; men også hvorledes de udtales med beskrivelser som “labiodentaler” med flere. Derudover er der selvfølgelig som i de fleste af datidens grammatikker afsnit med argumentation for, hvorledes der skulle retskrives (Skautrup 1944-70, bd. III, s. 91).

³ Det er: „Tres faciunt collegium”, 1743, „Concordia res parvæ cresunt”, 1743, „Accentuerede og raissonerede Grammatica”, 1747, „Methodisk Forsøg til en Fuldstændig Dansk Syntax”, 1752 og „Første Anhang til den Accentuerede Grammatika”, 1769.

⁴ Termer som Pontoppidan eller Syv eller dem begge i fællesskab har stået for (Skautrup 1944-70, bd. II, s. 285).

3.1.2 Ordklasserne

Denne del optager den største del af værket med sine 292 sider.

Pontoppidan opdeler ordene i 9 ordklasser, som det ses af tabel 20, idet “*adjectivae*” er en undergruppe af “*nomine*” på linie med “*substantiva*”. “*Comparatio*” dækker tillægsordenes gradbøjning.

Jeg vil nedenfor gennemgå Pontoppidans inddeling og beskrivelser af ordklasserne for at kunne sammenligne dem med Magensens grammatik.

Tabel 20: Pontoppidans ordklasser.

Titel	Side ⁵	Titel	Side
De articulo	97	De Verbo	266
De nomine	99	Genus	266
Genus	120	Dignitas	268
Numerus	165	Persona	269
Figura	181	Numerus	270
Casus	182	Tempus	270
Declinatio	192	Modus	271
Species	198	Conjugatio	288
Motio	250	Figura	303
Comparatio	253	Species	305
De Pronomine	255	De Participio	314
Species	256	De Adverbio	321
Significatio	256	De Præpositione	334
Genus	256	De Conjunctione	361
Numerus	257	De Interjectione	364
Persona	257		
Figura	258		
Casus	261		
Declinatio	262		

“*Articulus*” (herefter: artikler) opdeles i bestemte og ubestemte, og Pontoppidan giver eksempler på deres brug. De beskrives som de ord, der viser “*nominernes*” tal og køn.

“*Nomen*” opdeles i “*Substantivum*” (herefter: navneord) og “*Adjectivum*” (herefter: tillægsord). Navneordene inddeles så igen i egennavne og fællesnavne, hvilket der gives en del eksempler på over 19 sider. Herpå beskrives navneordenes tre køn, nemlig “*polycænum*”, “*neutrum*” og “*commune*”. Den første gruppe har artiklen ‘en’ — altså fælleskøn — den anden har ‘et’ — altså intetkøn — mens ordene i den

⁵ Sidetallene er efter originaludgaven og findes i margenen i Skautrup (1944-70).

sidste gruppe findes med både 'en' og 'et', hvilket vil sige, at det er alle tillægsordene.

De næste knapt tredive sider benytter Pontoppidan til at beskrive, hvilke ord der har hvilken artikel ud fra semantik og stavemåde.

I kapitlet om navne- og tillægsordenes tal bruges der mest plads på at vise, hvilke ord der danner flertal hvordan, efter at det er blevet nævnt, at der er to tal.

"Figura" går igen i de tre bøjelige ordklasser, og er egentlig ikke en bøjning på samme måde som køn, tal og tid; men er en forandring af ordet, hvorfor det i en periode blev medtaget i de grammatiske beskrivelser. Termen dækker over, hvorledes ordet er bygget: nemlig om det er simpelt eller sammensat. Som eksempel giver Pontoppidan 'hellig' som et simpelt ord og 'vanhellig' som et sammensat (Pontoppidan, 1668, s. 181). I disse afsnit beskrives således også, hvad ordene sammensættes af.

Om "Casus" (herefter: fald), skriver Pontoppidan, at der kun er to: et forandret og et uforandret; hvoraf sidstnævnte svarer til flere af de latinske; mens det forandrede svarer til latins "genitiv" / "possessiv". Og således vælger Pontoppidan at følge det danske sprogs former i stedet for ordenes grammatiske funktioner i sætningen i sin beskrivelse af fald.

"Declinatio" er sammenstillingen af de forandringer, der sker med navne ved tal- og faldsbøjning. Dette afsnit er altså en opsamling på de foregående.

I kapitlet om "Species" opdeler Pontoppidan navne- og tillægsord i grupper efter deres betydning. Dernæst opstilles de navneordsdannende endelser, f. eks. '-i' (i 'tyveri') og '-up' (i 'Finderup') og mange flere efterfulgt af de tillægsordsdannende endelser på samme måde.

De sidste to kapitler "motio" og "comparatio" er særegne for tillægsordene, idet det første handler om deres kønsmarkering og det andet om deres gradbøjning, hvor Pontoppidan nævner de vanlige tre. Specielt nævnes nogle ord, der dog ikke findes i alle tre grader.

Rækkefølgen af underafdelingerne i behandlingen af stedordene afviger fra de tilsvarende hos navne- og tillægsordene; men "species", "figura" og "declinatio" indeholder de samme overvejelser, hvorfor jeg ikke ofrer dem mere plads. Nedenfor ser jeg på indholdet af de øvrige.

Under overskriften "significatio" opdeles stedordene i grupper efter type, så som "demonstrativa" og "interrogativa" med flere.

Stedordene opdeles i 4 køn, "masculinum" ('hand'), "femininum" ('hun'), "neutrum" ('dette', 'noget' m. fl.), "commune" ('jeg', 'du', 'vi' o. s. v.) og "omne", der aldrig viser køn ('som', 'de' m. fl.). På tværs heraf opdeles stedordene i to tal og 3 personer som vanligt.

I gennemgangen af udsagnsordene er “figura” og “species” af samme art som hos “nomen” og “pronomen”, hvorfor jeg ikke behandler dem yderligere her.

Hvad der i dag kaldes udsagnsordets former (på engelsk “voice”, kalder Pontoppidan for “genus”, og han nævner ikke blot aktiv og passiv; men også “neutral”, der dækker over de ord, der er monovalente og således ikke kan udsættes for en passiv vending. At der så også findes nogle udsagnsord⁶, der ikke kan findes i aktiv, eller hvis eneste form ender på ‘-s’ — såsom ‘synes’, og andre, der kun kan have et upersonligt grundled, nævner Pontoppidan ikke før i afsnittet om “species” (Pontoppidan, 1668, s. 311).

Med “dignitas” opdeler Pontoppidan udsagnsordene i “primum” og “auxiliare”, hjælpeudsagnsord.

Pontoppidan nævner to tal, som han viser forekomsten af.

Udsagnsordets tider er hos Pontoppidan “præsens”, “præteritum” og “futurum”, hvor “præteritum” dog opdeles i “imperfectum”, “perfectum” og “plusquamperfectum”.

Måderne er “indicativus”, “imperativus”, “optativus”, “conjunctivus” og “infinitivus”. “Optativus” dannes med hjælpeordet ‘gid’ + IMPERFECTUM. “Conjunctivus” findes for eksempel i sætninger indledt med ‘efterdi’ + PRÆSENS. Alle disse tider og måder forklares derefter med eksempler i aktiv og passiv.

Afsnittet “conjugatio” indeholder en skematisk oversigt over bøjningen af ‘elske’ og ‘være’ i alle tider og måder i aktiv og passiv.

For participiernes vedkommende beskriver Pontoppidan “genus”, “casus”, “declinatio”, “numerus”, “comparatio”, “figura”, “significatio” og “tempus”. Beskrivelserne følger de tilsvarende for henholdsvis udsagns- og navneord.

For biordenes vedkommende beskriver Pontoppidan “significatio”, “species”, “comparatio” og “figura”. Med hensyn til det første er det en opdeling af biordene efter betydning i grupper som for eksempel “loci” og “qualitatis”. I alt opstilles 26 sådanne grupper. Betegnelserne “species” og “figura” er som ved de øvrige ordklasser. “Comparatio” er gradbøjning af biordene, som for eksempel ‘længe, længere, længst’.

Forholdsordene opdeler Pontoppidan i “separabiles” og “inseparabiles”, hvor de sidste kun kan stå sammen med udsagnsordet, så som ‘be-’, ‘mis-’ med flere. “Separabiles” giver han eksempler på både sammen med og adskilt fra udsagnsordet. Resten af dette kapitel benyttes til en grundig beskrivelse af betydningen af alle disse forholdsord.

⁶ Uden diskussion her af hvad de skal kaldes.

For bindeordenes vedkommende beskriver Pontoppidan “significatio”, “species”, “figura” og “ordo”. De første tre er som ved de andre ordklasser, således at Pontoppidan opererer med 10 grupper.

Med hensyn til “ordo”, så er der “præpositivæ”, “postpositivæ” og “indifferentes” efter hvor i sætningen de kan forekomme, således at ‘enten’ med flere hører til den første kategori og ‘eller’ med flere hører til den anden. Øvrige bindeord hører til den sidste.

Den sidste ordklasse hos Pontoppidan er udråbsordene, der opdeles efter “significatio” og “figura”, således at der i alt er 13 grupper efter betydningen. Som i de øvrige ordklasser er der to grupper efter “figura”, nemlig simple og sammensatte.

3.1.3 Syntaksen

Med sine 145 sider optager syntaksen knapt en trediedel af værket. Heri beskrives med eksempler fra Biblen hvorledes sætninger dannes, og forskellige betydninger opnås gennem sammensætning af ord til sætninger og fraser.

3.1.4 Sammenligning

Pontoppidans grammatik er langt større og grundigere end Magenses. Formålet med de to er jo også ganske forskelligt; men alligevel er der fællestræk.

Begge grammatikkers opbygning er i hovedtræk den samme, idet de begge indledes med en behandling af bogstaverne (groft sagt en fonologi), der efterfølges af en beskrivelse af de enkelte ordklasser. Denne beskrivelse følger den samme orden hos Magens og Pontoppidan på nær de to forhold, at Magens for det første har gennemgangen af kendeordene efter navneordene, og har disse adskilt som en ordklasse for sig fra tillægsordene, og at Magens for det andet behandler talordene for sig efter udsagnsordene; medens Pontoppidan behandler dem som en undergruppe til tillægsordene (Pontoppidan, 1668, s. 247).

I modsætning til Magens, der blot opstiller navneordenes fald, begrundet Pontoppidan sine fald med deres faktiske morfologiske forskelle og forklarer, at den uforandrede form svarer til flere af de latinske fald.

Den store grundighed hos Pontoppidan afspejler sig også i, at han har flere niveauer med i sin beskrivelse, som Magens ikke kommer ind på i sin. For eksempel beskriver Pontoppidan ved alle ordklasser hvorledes ordene er simple eller afledte.

Hos Magens findes ingen syntaktisk beskrivelse, pånær nogle få spredte bemærkninger om enkelte ords brug, hvorfor jeg ikke har beskrevet Pontoppidans syntaktiske gennemgang nærmere.

Jeg må altså konkludere, at Magens ikke har skrevet sin grammatik med Pontoppidans som absolut forbillede, men det kan ikke udelukkes, at han har kendt den.

3.2 Henrich Gerner (1678-79)

Gerners grammatik, der er på dansk, er på 109 sider, og består først af en liste over fremmedord i dansk med forslag til deres erstatning, dernæst en vejledning i udtalen af engelsk og endelig den danske grammatik. Denne del er atter inddelt i en lang del om retstavningen og en ganske kort egentlig grammatisk del, der blot er på knapt 12 sider, som jeg vil gennemgå her.

3.2.1 Den grammatiske del

Disse 12 sider er opdelt i tre kapitler, der beskæftiger sig med henholdsvis “nominibus” (indeholdende navneord, tillægsord og stedord), udsagnsordenes bøjning og udsagnsordenes lideform. Der er altså ikke noget om de øvrige ordklasser.

I det første af disse tre kapitler præsenterer Gerner “Nominibus”, som han også selv kalder “Naffnordene”

Om køn i navneordene skriver han (Gerner 1678-9, s. 88), at kønnet ikke er bestemt af ordenes betydning, men derimod af deres foranstillede kendeord, hvorfor der er to; mens der dog er flere køn i stedordene.

Der er to tal i navneordene, og Gerner (ibid.) har øje for, at der findes både en bestemt og en ubestemt bøjning. Desuden fortæller han (ibid s. 89), at enstavelsesord, der ender på <-l>, <-m>, <-n> eller <-r> i ental har uforandret flertalsform.

I sin beskrivelse af fald tager Gerner udgangspunkt i ordenes form og deres syntaktiske funktion i sætningen, hvorfor han kun har to fald: “nominativus” og “genitivus”.

Om tillægsordene skriver Gerner (ibid s. 90), at de ikke kan bøjes i fald; og hvis de ser sådan ud, så er de brugt som navneord.

Ejestedordene ‘min, din’ o. s. v. kaldes “adjectiva pronominalia”.

De egentlige stedord har henholdsvis to og tre fald, idet 1. og 2. person kun har to (‘jeg’ og ‘mig’ h. h. v. ‘du’ og ‘dig’); mens 3. person har tre (‘han’, ‘ham’, ‘hans’ o. s. v.).

Tillægsordene bøjes, som på latin i tre grader, men har desuden en “superlativum”, der bøjes med ‘aller-’. Desuden nævnes nogle uregelmæssige tillægsords bøjning.

I det andet kapitel præsenteres “Conjugatione Verborum”, hvor Gerner beskriver blot tre måder (“indicativus”, “imperativus” og “infinitivus”) og to ægte tider (“præsens” og “perfectum”), idet øvrige tider (“perfectum”, “plusquamperfectum” og “futurum”) dannes med hjælpeudsagnsord. Gerner fremhæver (ibid. s. 93), at udsagnsordene ikke har talbøjning længere; men ser sig nødsaget til at forsvare det, hvilket fylder de resterende knapt seks sider sammen med en diskussion af skrivemåden og betydningen af flere andre udsagnsord.

I det sidste kapitel forklares, hvorledes Gerner finder, at man skal stave lideformens endelse med ‘-(i)s’ og ikke med ‘-(e)s’. Desuden bemærkes det, at lideform kan dannes med hjælpeudsagnsord.

3.2.2 Sammenligning

Gerners grammatik er meget kortere end Magenses, og har et andet sigte ved at være henvendt til modersmålstalere, hvorfor også så stor en del af værket benyttes til overvejelser om retstavningen.

Eftersom Gerner ikke har ret mange af ordklasserne med i sin beskrivelse, kan jeg ikke sammenligne opbygningen af de to grammatikker i større omfang; men som hos Magens præsenteres navneord dog før udsagnsord.

Inddelingen i ordklasser er de to grammatikker ikke enige om, idet Gerner har beholdt den latinske samling af navne-, sted- og tillægsord under én overgruppe “nominibus”; medens Magens har adskilt de tre. Til gengæld er Gerner mere opmærksom på det beskrevne sprogs former end Magens, når han kun beskriver de morfologisk forskellige fald i navneordene.

3.3 Peder Syv (1685)

Som det altså var almindeligt på den tid, indeholder også denne grammatik et afsnit om retstavning, der udgør godt halvdelen af værket; mens knapt halvdelen udgøres af den egentlige grammatiske beskrivelse.

Grammatikken er opdelt i to dele, som Syv kalder “Ordenes særdelis Betragtning (Etymologia)” og “deres Sammenføyelse (Syntaxis)”. Magens har jo intet om ordføjningen, hvorfor jeg alene vil se på opbyg-

ningen af den første del, der er på 32 sider og derved faktisk lige så lang som Magenses⁷.

Grammatikken er opdelt i elleve afdelinger som det ses af tabel 21 nedenfor, hvor jeg i kanteparentes har anført de nugældende danske betegnelser, hvor de afviger fra Syvs terminologi.

Tabel 21: Peder Syvs grammatik.

Afdeling	Titel	Dansk term
I	Om Bogstaverne	
II	Om Stavelser og Udsigelse og Skrivning	
III	Om Ordene og deres Hoved-deling	
IV	Om Skel-Ord	[kendeord]
V	Om Navn-Ord	
VI	Om For-Navn-Ord	[stedord]
VII	Om Tid-Ord	[udsagnsord]
VIII	Om Hos-Ord	[biord]
IX	Om Bevege-Ord	[udråbsord]
X	Om For-Ord	[forholdsord / verbalpartikler]
XI	Om Føj-Ord	[bindeord]

Syv benytter i hele sin fremstilling de danske grammatiske termer til at beskrive ordklasser, tider, måder o. s. v. med; men giver, første gang en term benyttes, også dens latinske oversættelse.

I første afdeling beskrives de til skriften benyttede bogstaver, og i den anden afdeling diskuterer Syv retstavning og orddeling samt udtalen med hensyn til trykfordelingen i ordene.

Den tredje afdeling er indledningen til de næste otte afdelinger, hvori de enkelte ordklasser gennemgås.

I sin gennemgang henviser Syv flere steder til såvel afvigelser fra som ligheder med andre sprog, blandt andet latin, græsk, svensk, norsk og endog danske dialekter.

I afsnittet om skelordene (kendeordene) tager Syv stilling til ordklassen i stedet for blot at overtage den fra latin.

I gennemgangen af navneordene opstiller Syv kun to fald ud fra ordenes form, men vil acceptere flere ud fra sætningsfunktion. I dette afsnit beskrives også tillægsordene og deres bøjning samt talordene.

Stedordene gennemgås ud fra deres former, hvorved der fås kun to fald.

I beskrivelsen af udsagnsordene opstilles tabeller med eksempler på flere ord bøjet i alle tider, måder og tal. Syv har for nogle ord endog

⁷ Med maksimalt 54 karakterer per linie og 30 linier per side, hvilket giver 1620 karakterer per side, bliver Syvs sider omtrent trefjerdedele af Magenses, der maksimalt havde 2146 karakterer per side og en grammatikdel på 23 sider.

en særlig form (med ‘-t’/’-st’) i 2. person ental. Kun de tider, der har særlige former beskrives. Om de øvrige måder på latin skriver Syv:

„Saadanne ere de ok i Føjende Maade /
(Conjunctivo) Potentiali, Permissivo, Optativo, ok
hvor mange de ville optænke.” (Syv, 1685, s. 24)

og lægger derved afstand til en opstilling af fald, der ikke er begrundet i formen.

Herefter følger beskrivelsen af biordene, der opdeles i to hovedgrupper, der igen inddeles i flere undergrupper ud fra deres overordnede betydning.

Bevege-ordene (udråbsordene) vises blot i seks undergrupper, efter om de udtrykker glæde, sorg, kærlighed, had, håb eller frygt.

For-ordene (verbalpartiklerne) opdeles i to grupper, efter om de kan stå alene eller ej.

I den sidste afdeling beskrives føj-ordene (bindeordene) i fire grupper efter deres betydning.

3.3.1 Sammenligning

Formålet med Syvs grammatik er et andet end Magenses, idet Syvs grammatik er skrevet til danskere, der skal blive mere opmærksomme på deres eget sprog. Syv er også mere opmærksom på strukturen i det beskrevne sprog end Mogens, der mere holder sig til den latinske grammatiks kategorier.

Opbygningen af de to grammatikker er stort set ens, som det ses af tabel 22 herunder.

Tabel 22: Opbygningen af Magenses og Syvs grammatikker.

Mogens^a Syv

1 & 2^a I Om Bogstaverne

behandles ikke^a II Om Stavelser og Udsigelse og Skrivning

3–20^a III Om Ordene og deres Hoved- deling

4^a IV Om Skel- Ord

3 & 7^a V.a Om Navn- Ord. Selvstændige

6, 7, 8 & 14^a V.b Om Navn- Ord. Hosstændige

9, 10 & 11^a VI Om For- Navn- Ord

12 & 13^a VII Om Tid- Ord

17^a VIII Om Hos- Ord

20^a IX Om Bevege- Ord

(18)^a X Om For- Ord

19^a XI Om Føj- Ord

Magens har dog nogle flere emner end Syv, idet følgende paragraffer hos Magens ikke findes hos Syv: §5 om diminutiver samt §15 & §16 om ugedagenes og månedernes navne. Derimod har Syv behandlet udtalen mere grundigt end Magens. Rækkefølgen er dog så godt som ens, selvom Syv dels behandler talordene som en underafdeling af til-lægsordene i afdeling V, hvor Magens har dem særskilt i §14, dels be-handler udråbsordene i afdeling IX, hvor Magens har dem sidst. For-holdsordene er hos Magens behandlet i §18 og kun indirekte hos Syv i afdeling X.

3.4 Konklusion

Til trods for at de tre danske grammatikker alle er skrevet omtrent hundrede år tidligere end Magenses og alle med et andet sigte, er der væsentlige ligheder. Ingen af de danske grammatikker har teksteksempler; men inddrager i forskelligt omfang mere eller mindre konstruerede eksempler for at vise grammatiske forhold.

Opbygningen i disse tre grammatikker er ikke sammenfaldende hverken med hinanden eller med Magenses, så det kan ganske udelukkes, at Magens har benyttet nogen af disse som fuldstændig ramme for sin grammatik; men til gengæld er der så mange lighedspunkter, at der nok er tale om en i store træk fælles opfattelse af, hvorledes grammatikker opbyggedes. Det er naturligvis også muligt, at der findes en fælles kilde i form af en ældre beskrivelse af dansk eller for eksempel latin; men det vil jeg ikke komme ind på undersøgelsen af i dette speciale.

I næste kapitel ser jeg på nogle af de andre grammatikker, der i 1700-tallet blev skrevet af danske (herunder norske) missionærer og andre, der havde med missionen at gøre, for at se, om der er nogle af disse, der har dannet forlæg for Magenses grammatik.